

# היכל הוראה

פסקי דינים \* תשובות \* הוראות

מבי מדרשא "היכל הוראה" • מיסוד שר ההוראה מרן ה"קנה בשם" זי"ע  
בראשות בנו נאב"ד היכל הוראה הגדול רבי משה בראנדסארפער שליט"א  
מגדולי פוסקי דורינו ובעל שו"ת היכל הוראה \* י"ל ע"י איגוד הרבנים תלמידי "היכל הוראה"



גליון כא \* פרשת שופטים תשפ"ג

## בין כותלי ההיכל

### "סוכה במזוודה" עבור הנופשים

ולמטיילים בחג הסוכות אם הוא כשר בשבוע החולף עלו כמה יצרנים אל "היכל הוראה" לפני מורינו הרב שליט"א, ובפיהם רעיון מחודש למטיילים בחול המועד, והיא "סוכה במזוודה". הרעיון הוא, שבכל מקום שיבואו יוכלו לבנות את הסוכה בזמן קצר ובמלאכה מועטת, סוכה זו יש לה דפנות מתקפלות וכן רצפה המחוברת להן, הסכך עשוי ממחצלת שאפשר לגלגל אותה גודל הסוכה הוא מטר על מטר למערכת זו מצורפים יתדות וחבלים הקושרים את הסוכה למקומה והקימו את הסוכה בין כותלי ההיכל בכדי להמחיש בפני מורינו הרב שליט"א כדי לבקש ממנו אישור על זה לקראת ימי הסוכות הבעל"ט בשנת תשפ"ג.

אמר להם מורינו הרב שליט"א שאין הכי נמי אם יקשרו את הסוכה בידות למקומה תהיה הסוכה כשרה, אך כיון שה ישנה האפשרות לזה יש לחוש שמא יעמידה מבלי לקשור אותה למקומה ואז היא סוכה שאינה ראויה לשבעה שהיא פסולה, ולכן אמר שראשית דבר צריך לבדוק אם הסוכה כשאינה קשורה יכולה להשאר במקומה ברוח מצויה, לאחר שנבדק הדבר התברר שבמקרה של רוח מצויה שמחמת קלותה של הסוכה היא התפך על פיה ואם כן סוכה זו פסולה.

עוד הוסיף מורינו הרב שליט"א, שאם אי אפשר לקבעה למקומה על ידי חיבור היתדות המיוחדים לזה, יש עצה, והיא שאחר שיקים את הסוכה, קודם שיניח הסכך יניח אבן כבדה או שאר חפץ כבד על קרקעית הסוכה או שיעמוד שם אדם אחר (כי באופנים אלו מחמת הכובד המונח על הקרקעית לא תזוז הסוכה ממקומה ברוח מצויה) ואח"כ יניח הסכך (כי אם יניח הסכך קודם שיניח החפץ הכבד יהיה כאן חסרון של תעשה ולא מן העשוי). ואז יוכל המטייל ליכנס לשם ולצאת ידי חובתו בישיבת הסוכה.

ומכל מקום באופן שאין למטייל חפץ כבד שיוכל להניח שם ואין שם גם אחר זולתו ורוצה המטייל לסמוך על מה שהוא בעצמו מכביד על הסוכה ומונע ממנה לעוף ברוח מצויה ועל ידי זה הוה סוכה הראויה לשבעה [הוה מעין הדין הידוע דגיטו וידו באין כאחד], על זה יש לדון ואין כאן המקום להאריך. ועל כן לעת עתה לא התיר מורינו הרב שליט"א אלא אם כן יניח כאן חפץ כבד כגון אבן או כסא או שולחן, או אדם זולתו.



הסוכה המדוברת שהקימו להמחשה לפני הרב

## פסקי דינים מתוך שאלות ותשובות שעלו על שולחן ההיכל לפני מורינו הרב שליט"א



### קולמוס של פלסטיק, אם כשר לכתבת סת"ם

מנהג ישראל בכל הדרות היה בכתבת סת"ם על ידי קולמוס של נוצה, אמנם באחרונה המציאו קולמוס העשוי מפלסטיק לשימוש הסופרים לכתבת סת"ם. ולדעת הממציאים כן, הרי שהקולמוס של פלסטיק נוח יותר לכתבת סת"ם, ואפשר לכתוב בו בצורה נאה ביותר. הרי שמעיקר הדין כתבו הפוסקים שיש לכתוב בקולמוס של קנה או של נוצה, ובקולמוס של ברזל יש שחששו לחקיקה בתוך הקלף ולא בכתובה בלבד. אמנם בהקולמוס מפלסטיק שאין לחוש בו לחקיקה, וגם כתיבתו תהיה יפה ומיושרת ופעמים הכתיבה נוחה עמו, הרי מותר לכתוב עם קולמוס זה. על כן מי שקשה לו לכתוב בקולמוס של נוצה והכתיבה בשל פלסטיק תהיה אצלו יותר נאה ומהודרת, שפיר יכול להשתמש בה, ועוד יש בזה הידור משום "זה אלי ואנוהו", מאחר שהכתיבה תהיה נאה ומהודרת יותר.

### אשה שהתגיירה ולא קיבלה על עצמה עול מצות כדת וכדין, אם מותר למול בנה בשבת

אשה גויה מעוברת שהתגיירה, וקבלת המצות בשעת הגירות לא היתה כהלכתה, כי לא קיבלה על עצמה עול מצוות עם כל פרטיה ודקדוקיה, אלא המשיכה באורח חייה הקודם בלי שום שינוי. וביום שבת קודש נולד לה בן. הרי שאסור למולו בשבת ודינו כגוי, זאת מכיון שמה שאנו אומרים שהעובר נעשה גר כיון שעובר הוא ירך אמו, אבל אם הגירות של האם לא היתה כתיקונה ואינו גירות כי לא קיבלה על עצמה עול תורה ומצוות כדת וכדין, א"כ גם העובר אינו יהודי ואסור למולו בשבת. אבל גם אילו היתה אמו מתגיירת כדת וכדין בשעה שהיתה מעוברת, נחלקו בזה הפוסקים אם מותר למולו בשבת. ובאמת הולד הנ"ל אם רוצים למולו אפילו בימות החול, צריכים למולו לשם גירות במעמד בית דין של ג' דיינים, ואם ימולו סתם בלי כונה לגירות נחלקו הפוסקים אם מותר למולו.

### תינוק שאכל תחליף חלב אם חלבי ופלט את מה שאכל על מכסה סיר בשרירי לאחר שהסירו מע"ג האש

אשה שהחזיקה תינוק בידה שסיים זה עתה לאכול את המטרנה חלבי [ - תחליף חלב אם], ותוך כדי שעמדה במטבח והכינה את החבשילים, פלט התינוק את מאכלו כדרכו של תינוקות על מכסה של אחד הסירים הבשריים, והמכסה היה רותח שהיד סולדת בו, לאחר שהסירוהו מעל הסיר והניחוהו על גבי השיש. נראה להתיר את המאכל מג' טעמים:

א. מכיון שתהליך ייצורו הוא, על ידי שמייבשים החלב ונעשה אבקה, ואח"כ מוסיפים עוד מרכיבים נוספים. ואח"כ כשמכנינים בבית את התחליף למאכל לתינוק, מכניסים כמות מודדה של התחליף לתוך מים פושרים, ואחר הבחישה היטב האבקה נמסה והוא מוכן למזון התינוק, והחוש מעיד כשמעורבת בדברים אחרים זה ממאס את החלב.

ב. אף שיש הסוברים שהמקיא מאכל קודם שיעור עיכול דינו כהמאכל עצמו, נראה דהיינו דוקא במקיא מאכל, אבל במקיא משקה הרי הוא נעשה מיד לפירשא, ואינו נחשב למקיא את המשקה עצמו, מאחר

1. בתשובה שבהיכל הוראה (ח"ה הוראה קיז) הוסיף מורינו הרב שליט"א הטעם, הדנה כבר כתב הרמ"א (יריד סי' רע"א סעי' ז) שיש לכתוב בקולמוס של קנה ולא של נוצה, ואמנם כן מנהג בני ספרד לכתוב בקנה, וכמו שכתב הכף החיים בחיבורו קול יעקב על הלכות סת"ם (סי' רע"א אות כד), שכך הוא מנהג בגאדא לכתוב בקולמוס של קנה ואין להקל, ע"כ.

ואף שמלשון הבינה יונה משמע דדוקא במקומם שהיו הקנים רכים מאוד, לכאורה היה מן הראוי להחזיר עטרה ליושנה ולכתוב בקנה, עכ"פ אחר שכבר הורגלו סופרי סת"ם לכתוב בשל נוצה לא רצו לשנות, ומעתה בנדון דידן נמי, הבו דלא להוסיף עלה לכתוב בקולמוס של פלסטיק. אולם עיין בערוך השלחן (יריד סי' רע"א סעי' לה) דלדבריו נמצא שיש חסרון בנוצת ברזל, חדא דנוקב ועוד דהתורה מארכת ימים והברזל מקצר ימים, אשר מטעם זה אמרו חז"ל (מדות פ"א מ"ד) שלא היו סדין את אבני המזבח בכפים של ברזל שזא יגע ויפסול, שהברזל נברא לקצר ימיו של אדם והמזבח נברא להאריך ימיו של אדם, אינו בדין שיונף המקצר על המאריך.

עוד מצינו ברמ"א (אבה"ע סי' קכה סעי' ד) שכתב: "ג"א דלכתחילה יש להחמיר שלא לכתוב בקולמוס של ברזל שלא יבא לידי חקיקה. ובערוך השולחן (שם סעי' לה) כתב, דאע"ג דאין שום חשש בזה אף אם יבא לידי חקיקה דהא חוקק את האות עצמו וכשר, מ"מ יש לחוש שמא יבא לידי חקיקת תוכת דמבואר בגיטין (כ"ע"א) דאינו כתב. ועוד כתב, דלשיטת הגר"א לכתחילה טוב יותר שלא לחקוק כלל אלא לכתוב. אך באמת מצינו להדיא בקסת הסופר (סי' ג' סעי' ו'), שאפשר לכתוב גם בקולמוס של ברזל לכתחילה, וגם לדברי הערוך השולחן הוא רק חומרא ולא מעיקר הדין.

ברם בפתחי תשובה (שם סקי"ה) כתב בשם הלבוש (אבה"ע סי' קכה) לענין כתיבת גט, דהקולמוס חזקתו וחופרת הכתב בתוך הקלף שהוא כשר לבדו, והדיו שממלא החקיקה הוא כתב על גבי כתב שהוא פסול. וכע"ז כתב בתורת גיטין (שם סקי"ה) דיש לחוש שמא יחקוק עם הברזל מחמת שלא יהיה דיו בהקולמוס ואז הוא ככתב, דחקיקה ג"כ כתב הוא, ואח"כ יעבור מקום החקיקה בדיו ואז הוא כדיו ע"ג סיקרא, ע"כ. ונמצא שלדברי הלבוש בקולמוס של ברזל יהיה פסול מעיקר הדין הואיל וחוקק בתוך הכתב, אבל כבר נחלקו עליו כל הפוסקים, וסבירא להו שמעיקר הדין אין חשש לכתוב בקולמוס של ברזל. ובאמת כן כתב בערוך השולחן שם, דלדבר פשוט שבשעת הדחק כשאין קולמוס אחרת אין למנוע הגט בשביל זה, כי אין שום טעם מדיאנא והיא חומרא בעלמא. ולמעשה המנהג בזמנינו אצל כל סופרי הסת"ם, שכותבין בקולמוס של נוצה.

וב"מילי הוראה" שם הוסיף מורינו הרב שליט"א עוד, שיש להעדיף קולמוס של נוצה, שאינו רק דבר המותר בפני אלא הוא מדבר מאכל המותר בפני, וכ"כ בהגהת חת"ס על דברי הקסט"ר (סי' ג סעי' ו'), והגם שמדיאנא מותר גם מה שאינו דבר מאכל המותר בפני, כגון קולמוס של קנה או ברזל שאינו בר אכילה, יש להעדיף לכתוב בשל נוצה, מאחר שהוא מדבר מאכל המותר בפני, ולא רק מן המותר בפני. אולם יש להימנע מלכתוב בדבר שאינו מותר בפני כלל, כמו נוצה של עוף טמא, וכמו שהסתפק שם בקסת הסופר (שם).

2. עיין ב"היכל הוראה" (ח"ה הוראה יא) בענין זה, ושם הותר למולו בשבת מטעם ספק ספיקא, דנתגיירה שני פעמים גוף טמא בחותמו של שנית לחומרא ובכ"ה"א איכא ספק ספיקא, אבל בנדון דידן ליכא ספק ספיקא ע"כ נראה פשוט שאין להתיר למולו.

3. בשו"ת היכל הוראה (ח"ה הוראה קיג) ביאר מורינו הרב שליט"א, הדנה הש"ך (בסימן רס"ח ט"ק) מתיר, ואילו הט"ז (סוף סימן רס"ג) דעתו לאסור. כתב הלבוש, שאסור להחתיים גוף טמא בחותמו של אברהם אבינו. וכן נראה מדברי רבינו ירוחם שבהביא בשם הגאונים שאסור למול את הנכרי שלא לשם גרות, הביאו הרמ"א (בסוף סימן רס"ג), ועוד דגם אם רוצים למולו לשם גרות באופן שהאמא נשאת בביתוהו אין למולו.

מילי דהוראה

השחרת רצועות התפילין משני הצדדים

מה ששאל אחד ממוכרי תפילין אודות מה שנפוץ לאחרונה להשחיר את הרצועות משני הצדדים אם לעשות כן ללקוחותיו, ואמר לו מוריני הרב שליט"א דרכו להורות ע"פ מה ששמע מאביו מרן בעל ה"קנה בשם" זצוק"ל, שדבר זה הרי אינו המצאה חדשה שהמציאוהו בזמנינו, שהרי כבר מובא במשנ"ב (סימן לג ס"ק כא) וז"ל: רצה לומר, אם ירצה לצבוע אותן אבל אין מחוייב לצבוע בשום צבע, דאף דלהרמב"ם צריך להשחירן גם מבפנים כמו שהבתים הם שחורין אין אנו נוהגין כהרמב"ם בזה כמבואר בבית יוסף ודרכי משה, עד כאן. מבואר מדברי המשנ"ב שאף שלדעת הרמב"ם צריך להשחירן גם מצד פנים, מכל מקום אין אנו נוהגים כהרמב"ם בזה. וסיים מרן זצוק"ל, שמאחר שהפוסקים אמרו לנו הלכה פסוקה שאין אנו נוהגים בזה, אין מקום להחמיר ולהשחיר מב' הצדדים.

שנתערב אם החמיצות של האצטומא. ג. מאחר שאבדת המטרנה מורכבת מאבדת חלב ומרכיבים רבים נוספים, על כן אין צריך שישים רק נגד חלק החלב גופא, ואפשר דבמה שפלט יש רק חלק מועט מאד של חלב, וזה ודאי בטל בשישים<sup>4</sup>. ובתינוק שיונק חלב אשה, זה פשוט לכ"ע שאין לזה דין חלב.

אבל ביום הראשון לאחר סתימת הגולל, אם מותר בהנחת תפילין

אבל שקברו את קרוביו באמצע היום, פשוט הדבר שאין לאבל להניח תפילין. ומה שמובא מצדיקים שנהוג להניח תפילין בצינעא אחרי הלווייה, פשוט שהם היו יחידי סגולה ולא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול, ואם שהיתה הקבורה בלילה וסמכו הסוברים שאם המיתה והקבורה אינם ביום אחד אזי חייבים בהנחת תפילין לדעת המהריט"ץ, אבל אין כן הכרעת הפוסקים. ואף אם הוא עצמו משתוקק להניח תפילין, יניח התפילין בצינעא ומוכן שבכאי גוונא יניח בלי ברכה, דספק ברכות להקל<sup>5</sup>.

4. בנימוק דברי כתב מוריני הרב שליט"א (היכל הוראה ח"ה הוראה נט) הדנה יש לדון אם יש בכלל לחלב שנפלט מפי התינוק עדיין תורת חלב, ואם נאמר שאין לחלב הנפלט דין חלב, כי אז גם אם פלט התינוק לתוך בשרי רותח יש להתירו. אמנם המחבר בשו"ע (יד"ד סי' פז סעי' ט) כתב וז"ל: חלב הנמצא בקיבה אינו חלב, ומותר לבשל בו בשר אפילו בצלול שבה. ויש מי שאוסר. וכתב הרמ"א שכן נוהגין כדעת היש מי שאוסר.

ומבואר בט"ז ובש"ך (שו"ב), שפסק הרמ"א כדעת ר"ת שהוא דעת האוסרין, והיינו בצלול דוקא, אבל בנקרש הוא כפירשא בעלמא ומותר, והנה אם נאמר שדין קיבת אדם כקיבת בהמה, לפי"ז בנדון דידן יש לאסור החלב שנפלט מהתינוק, כי עדיין תורת חלב עליו. ואמנם מצאנו להגר"מ אריק שדן בספרו שו"ת אמרי יוסף (סי' לו) ע"ד תינוק ששתה חלב בצלוחית והקיא תיכף והוא זך וצלול כבתולה ונפל על בשר. והשיב הגר"מ אריק, שפשוט שהבשר אסור לאכלו, כי גם להפוסקים (היינו הדעה הראשונה במחבר) דחלב הנמצא בקיבה אף צלול מותר, ע"כ טעמם דכיון דכנס למעינים שם הפרש חשיב פירשא בעלמא, אבל במקיא תיכף יש לומר דעדיין לא בא לאצטומא כלל, ועדיין תורת חלב עליו. אף בשהה כמו רבע שעה והקיא. הנה לשיטת הפוסקים דחלב הנמצא בקיבה גם צלול מותר, ע"כ דקים להו דטבע החלב להתעכל תיכף כשבא לעומק האצטומא, גם בזה יצא מכלל חלב. אבל לדין דקיי"ל כר"ת דרק נקרש מותר פשוט דכל זמן שלא נקרש עדיין תורת חלב עליו ואסור. ואם נמצא מעט חתיכות כמו גבינות בתוכם, יש לצדד להיתר ולומר דגם נגד הצלול אין צריך ששים וסגי ברוב, דכיון דמעורב עם חתיכות קרושים דמאיסי הוא כל החלב נוטל"פ, ובצירוף שיטת הפוסקים דחלב הקיבה אף צלול מותר יש להקל ככה"ג שנמצא מעורב בו חתיכות קטנות כמו גבינות דאימאס כולו והוי נוטל"פ. עכ"ל. והנה בנדון דידן דמייירי בתחליף חלב 'מטרנה' חלבי, ששהליך ייצורו הוא, על ידי שמייבשים החלב ונעשה אבקה, ואח"כ מוסיפים עוד מרכיבים נוספים. ואח"כ כשמינינים בבית את התחליף למאכל לתינוק, מכניסים כמות מדודה של התחליף לתוך מי פושרים, ואחר הבחישה היטב האבקה נמסה והוא מוכן למזון התינוק.

אמנם הלכה למעשה הורה מוריני הרב שליט"א להיתר, והוא על פי ג' ההיתרים שהזכרנו בגוף הפסק, קחנו משם דבר דבור על אופן.

5. והוא בשו"ת היכל הוראה חלק ה' הוראה ח' לשואל אחד שרצה להניח תפילין והורה לו הרב ע"פ המבואר בשו"ע (א"ח סי' לח סעי' ה) דאבל ביום הראשון אסור להניח תפילין, ועיין שם במשנ"ב (שם ס"ק טו) שכתב דאפילו ביום שנקבר שאינו יום המיתה כיון שהוא יום ראשון לאבילות ולמנחמים אסור לאבל להניח תפילין. וזה פשוט שאין הדבר תלי בהשתקקותו, ועיין שם בבאר היטב בשם המריט"ץ ובמשנ"ב שם.

הלכה והוראה בישראל

במה שנפוץ לאחרונה שמרחיבים פי השופר

וכן הוא משמעות דברי היום תרועה (ר"ה כז ע"ב) [שעל פי דבריו רצה לפסול השופרות שעושים בארץ ישראל] שכתב, וז"ל: יש לומר דהרחיב את הקצר עשה ב' בדמים לריעותא כשהרחיב הקצר השחית תמונתו וכשחזר וקצר הרחב נהי דהוא תמונתו צד א' קצר וצד א' רחב אבל אינו דרך ברייתו, אבל הפניה כי כיתונא מעולם לא השחית את תמונתו מצד אחד קצר ומצד אחד רחב וכיון שכן לא חשיב דשינהו וכשר. עכ"ל.

מוכח להדיא מלשוננו 'שהרחיב הקצר השחית תמונתו', פירוש דבריו שאין ההרחבה פוסלת את השופר אלא אם כן תמונתו של השופר משתנה, אבל שינוי עושים כמו שופרות ודאי אינו משחית תמונת השופר, והוא נשאר ובכשרותו, וכן אמר מרן רבינו בעל ה"קנה



בשם" זצ"ל, שההרחבה שעושים בשופרות בארץ ישראל ודאי אינם נכללים בגדר של הרחיב את הקצר שעליהם דברו בגמרא דלא הוי אלא שינוי כל דהו. והוסיף מוריני הרב שליט"א, שעלה בידו לדבר עם אחד מסוחרי השופרות הרה"ח המפואר רבי יצחק מארטש שליט"א, ואמר לו ששמע מיהודי אחד בשם הרה"ר משושן סאמסון שיחי' אספן של תשמישי קדושה וסופר סת"ם בלונדון (אנגליה) שיש באוצרו שופרות שייצרו אותם לפני יותר משלש מאות שנה וגם בהם אפשר לראות שהרחיבו את פיותיהם באותה מתכונת כמו שעושים כאן בארץ הקודש. כך שהלכה למעשה אין בזה שום פקפוק כלל וכלל, והוא כשר לכתחילה ממש.

ע"ד שעלה בהיכל הוראה כמה תלמידי חכמים מפעמ"ק ירושת"ו מדקדקי במצוות לאחרונה ועוררו על השופרות הנעשות פה בארץ ישראל, שבצד הצר שבו תוקעים מרחיבים קצת את הפיה כדי שיהיה נוח לתקוע בו ולכאורה הוא הלכה מפורשת שאם מרחיבים את הקצר השופר פסול לתקיעה בשו"ע (סי' תקפז סעי' יב) הפכו ותקע בו, לא יצא, בין הפכו כדרך שהפוכים החלוק שהחזיר פנימי לחיצון, בין שהניחו כמו שהיה אלא שהרחיב את הקצר וקיצר את הרחב (והוא הדין אם תקע במקום הרחב פסול), ע"כ. הרי לנו דהרחבת הפיה פוסלת את השופר.

וזה מה שדן מוריני הרב שליט"א לפנינו דבאמת שדבר זה כבר נפתח בגדולים בשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' נד) שהשיב לחבר הבד"ץ הרב הגאון הגדול וכו' מוהר"א הרוביץ זצ"ל [מח"ס שו"ת 'קנין תורה'] שעורר אותו על ענין השופרות שעושים בא"י אשר לא ראה כזאת בחו"ל, דשם כל השופרות הם כמו שהיו בחייהם, וכאן מתקנים ומעקמין השופרות באופן שאצל הפה רחב קצת ונקל לנפוח בו, ואפי"ה מקום הרחב יהיה למעלה כדי, ויש לעיין אם ל"ה בכלל דאינו כדרך העברתו המבואר (ר"ה כז ע"ב), שפירש רש"י כדרך שהאיל מעבירו בראשו בבהמה מחיים, ולפי דברי היום תרועה גם אם מרחיב את הקצר לבד או מקצר את הרחב לבד נפסל, עכ"ל.

אמנם כתב המנחת יצחק, דלהלכה אין להקל, דשינה א' מינייהו סגי לפסול כשיטת היום תרועה, ובנד"ד השינוי באמצע השופר בהחזרתו לצד אחר, מ"מ כיון שנוגע למצוה דאורייתא, יש להתיישב מאד אם ליתן הכשר על השופרות שנעשו ככ"ל, (ושבו אמר לי הרב הגאון הג"ל דנתברר לו המציאות בנידון השאלה דאין כאן שום שינוי מגדולתו בחיי הבהמה, אבל שמעתי מאנשים נאמנים דישנם ג"כ שופרות אשר משנים אותם מגדולתם ולכן משנתנו לא זזה ממקומה), עכ"ל.

ובאמת צריך עיון בעיקר ספיקו של בעל הקנין תורה, שהרי גם בארץ ישראל אין מרחיבין את כל הפיה של השופר והיא נשאת כברייתה, אלא שקודם עשיית הנקב מרחיבים קצת את הפיה כדי שיהיה נוח לתקוע בה כשתתאים אל השפתים של הבעל תוקע, ובדאי אין זה ההרחבה של הרחיב את הקצר שעליה דיברו הפוסקים, כי הם דיברו על האופן שההרחבה ניכרת לעין וצורת השופר משתנה, ועל זה אמרו שצריך שיהיה כדרך גידולו בראש האיל, אבל ההרחבה פורתא כמו שעושים ודאי אינה נכללת בהגדרה של הרחיב את הקצר.

הפקדי: "ואנחות" 105646-33-053

**איגוד הרבנים**  
תלמידי היכל הוראה  
בארה"ק העונים  
לשואלים דבר ה'  
זו הלכה

יחשלים	ח'פה
בית שמש	ק'רת ספר
ביתר	ד'מניאל
בי ברק	ט'בריה
טל סטון	צ'פת
אשדוד	אור הגנוז
עוד	נוף הגליל
תעננה	

זמני קבלת קהל במרכז "היכל הוראה" בירושלים רח' חוננפלד 3 טל' 02-5322775

א-ה מהשעה 10:00 לפנה"צ עד 9:00 בערב רצוף	עו"ש"ק וערב יו"ט לפנה"צ 11:00 עד 1:00	שבת ויו"ט משעה קודם השקיעה עד רבע שעה קודם השקיעה	מוצש"ק ומוצאי יו"ט מחצי שעה אחרי זמן ר"ת למשך שעה
--	---------------------------------------	---	---

ע"פ תקנת רבינו מרן ה"קנה בשם" ז' ע"ע שאלות דחופות או שאינה סובלת דחי'י, בכל עת וזמן בימים ובלילות.

בית מוריני הגאון ד' שליט"א  
מעל בנין היכל הוראה  
טל' 053-3111159 פנ' 02-5370033

בית בנו הרומ"ץ  
הרה"ג שמעון עוזר בראנדסדורפר שליט"א כמה דקות מההיכל  
רחוב רבינו גרשום 5 [כניסה א' קומה 2] ים-פול 05274155774

לקבלת הגליון במייל 5322775@GMAIL.COM